

На основу члана 4.8. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) и чл. 7. и 9. Правилника о тарифном поступку (“Службени гласник БиХ”, број 44/05), рјешавајући по захтјеву Независног оператора система у Босни и Херцеговини, број 50/20 од 26. октобра 2020. године, на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 29. децембра 2020. године, донијета је

ОДЛУКА

О ТАРИФАМА ЗА СИСТЕМСКУ И ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ

Члан 1. *(Предмет)*

Овом Одлуком утврђује се тарифа за системску услугу и тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију из преносног система Босне и Херцеговине.

Члан 2. *(Системска услуга)*

- (1) Одређује се финансијски обим системске услуге у 2021. години у износу од 53.011.207 КМ и утврђује тарифа за системску услугу у износу од 0,4789 фенинга/kWh.
- (2) Средства прикупљена по основу тарифе за системску услугу користе се искључиво за тржишну набавку резерве капацитета секундарне и терцијарне регулације, као и набавку електричне енергије за покривање губитака у преносном систему и компензације нежељених одступања према сусједним регулационим подручјима.

Члан 3. *(Прекомјерно преузета реактивна енергија)*

Тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију са мреже преноса утврђује се у износу од нула (0) фенинга/kvarh.

Члан 4. *(Обрачун одступања балансно одговорних страна од дневног распореда)*

Вриједности одступања балансно одговорних страна од дневног распореда обрачунавају се на сатном нивоу. Независни оператор система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) обрачунава одступања у енергетском и финансијском смислу у складу са Тржишним правилима (“Службени гласник БиХ”, број 48/15) и одговарајућим процедурама.

Члан 5. *(Обрачун и фактурисање помоћних и системске услуге)*

- (1) НОС БиХ израђује обрачун помоћних и системске услуге у складу са Тржишним правилима и одговарајућим процедурама, на основу којег се врши фактурисање и плаћање услуга.
- (2) Обрачун из става (1) овог члана се доставља пружаоцима помоћних услуга, снабдјевачима купаца прикључених на преносни систем, операторима дистрибутивних система у БиХ и ДЕРК-у. У обрачуну се наводе финансијске и енергетске позиције НОС-а БиХ и тржишних субјеката.
- (3) У циљу израде тачног обрачуна, оператори дистрибутивног система дужни су НОС-у БиХ правремено достављати све потребне податке и информације.

Члан 6.
(Завршне одредбе)

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 1. јануара 2021. године. Диспозитив Одлуке се објављује у “Службеном гласнику БиХ”, службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Образложење

Независни оператор система у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: НОС БиХ) је један од регулисаних субјеката у електроенергетском сектору и има задатак да управља радом преносног система у Босни и Херцеговини. Надлежности и функције НОС-а БиХ су дефинисане Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) и Законом о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, број 35/04).

НОС БиХ је власник лиценце за обављање дјелатности независног оператора система, у складу са одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију (у даљем тексту: ДЕРК), број 05-28-12-17-19/19 од 27. јуна 2019. године (“Службени гласник БиХ”, број 45/19). Тарифа за рад независног оператора система је, према члану 21. Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге – Пречишћени текст (“Службени гласник БиХ”, бр. 93/11, 61/14 и 95/16 – у даљњем тексту: Тарифна методологија), намијењена за покривање трошкова рада НОС-а БиХ који настају обављањем дјелатности прописаних чл. 2. и 7. Закона о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини.

Тарифа се, сходно члану 22. Тарифне методологије, утврђује на основу трошкова за обављање регулисане дјелатности и физичког обима услуга у оквиру те дјелатности. Трошкови за обављање регулисане дјелатности и физички обим услуга који пружа регулисани субјект утврђују се на основу података садржаних у захтјеву за одобрење тарифе. Код утврђивања тарифа ДЕРК може користити и додатне податке за које сматра да су потребни.

Разматрање захтјева за тарифе кроз поступак одобравања тарифа у највећој могућој мјери мора испоштовати основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин. Подносилац захтјева за одобрење тарифе дужан је доказати да предложена тарифа испуњава захтјеве из закона БиХ и правила и прописа ДЕРК-а.

Поступак одређивања тарифе за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге покренут је по захтјеву НОС-а БиХ, број 50/20 од 26. октобра 2020. године (запримљен 28. октобра 2020. године под бројем 04-28-5-357-1/20).

У поднесеном захтјеву, НОС БиХ није навео захтијевани износ тарифе за системску услугу, а током тарифног поступка је доставио податке о цијенама по појединим помоћним услугама које су постигнуте на тендеру, односно аукцијама за 2021. годину које су одржане у првој половини децембра 2020. године.

Захтјев садржи и планирани физички обим услуга на преносној мрежи за 2021. годину, који се наслања на податке из Биланса електричне енергије на мрежи преноса БиХ за 2021. годину (запримљен у ДЕРК-у 30. новембра 2020. године под бројем 04-28-5-357-30/20) према коме планирана испорука електричне енергије из преносног система у 2021.

години износи 10.281.712.413 kWh, док планирана производња на преносној мрежи износи 15.728.166.713 kWh.

Након прегледа документације, потпуност захтјева НОС-а БиХ је потврђена Закључком ДЕРК-а о покретању поступка одређивања тарифе за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге, број 04-28-5-357-2/20 од 11. новембра 2020. године, о чему је НОС БиХ обавијештен дописом број 04-28-5-357-3/20 од 11. новембра 2020. године, па се у наставку тарифног поступка могло приступити оцјени свих поднијетих доказа, уз придржавање права ДЕРК-а да тражи додатне податке и информације када је то сматрао потребним.

Захтјев НОС-а БиХ је рјешаван уз спровођење формалне јавне расправе, у складу са Правилником о јавним расправама (“Службени гласник БиХ”, број 38/05), према чијој је одредби члана 45. ДЕРК кратким обавијештењем у дневним новинама и на својој интернет страници упознао јавност са сажетком поднијетог захтјева и могућношћу заинтересованих лица да се непосредно упознају са захтјевом и упуте писане коментаре у вези са предметом тарифног поступка, при чему је цјелокупна документација тарифног захтјева објављена на интернет страници ДЕРК-а. Обавијештењем за јавност су позвана и лица заинтересована да у поступку формалне јавне расправе учествују као умјешачи и да претходно писаним путем докажу свој интерес, те је најављено одржавање формалне јавне расправе о захтјеву.

Након достављања захтјева за стицање статуса умјешача, како би саслушао свједочења о њиховим позицијама и интересима, ДЕРК је Закључком број 04-28-5-357-14/20 од 19. новембра 2020. године статус умјешача у тарифном поступку додијелио сљедећим субјектима: МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће а.д. Требиње, ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине” д.д. Сарајево, ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар и “Б.С.И.” д.о.о. Јајце.

Нити један од четири наведена умјешача није користио право да у просторијама ДЕРК-а изврши непосредан увид у цјелокупну документацију захтјева за тарифе.

Припремна расправа о поднијетом тарифном захтјеву НОС-а БиХ одржана је 26. новембра 2020. године путем интернет комуникационе платформе због пандемије болести Ковид-19. На припремној расправи је утврђена листа питања која ће бити предметом расправе (укупно 63 питања) и дефинисан ток формалне јавне расправе. На формалној јавној расправи, која је такође путем интернет комуникационе платформе одржана 2. децембра 2020. године, стране у поступку су презентовале своје доказе како би се утврдиле све релевантне чињенице. Обрађено је свако од питања, на начин да су питања груписана у 17 тематских цјелина, и то сукцесивно одговором подносиоца захтјева и коментарима на исте од стране умјешача и водитеља поступка.

Извјештај водитеља поступка описује ток поступка, понуђене доказе и утврђене чињенице, релевантне правне одредбе и препоруку члановима Комисије (у даљњем тексту: Комисија) и достављен је подносиоцу захтјева, те умјешачима којима је такав статус ДЕРК правоваљано додијелио. Анализа трошкова и прихода, која је изложена у Извјештају водитеља поступка, потврђује, одбија или прилагођава појединачне ставке, величине или методе коришћене за припрему приједлога тарифе, у складу са дискреционим правима ДЕРК-а у тарифном поступку.

Комисија констатује да је Извјештај водитеља поступка пружио разумну основу да на предоченим подацима, аргументима и појашњењима, те коментарима НОС-а БиХ датим на приједлог овог Извјештаја, након што их је пажљиво размотрила и процијенила, Комисија донесе своју коначну одлуку о тарифама за системску и помоћне услуге. У вези

са предметом ове одлуке умјешач МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће а.д. Требиње је имао коментаре и примједбе на Извјештај водитеља поступка у дијелу који се односи на системску, односно помоћне услуге.

У коментарима МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће а.д. Требиње истиче се проблематика која се односи на рад балансног тржишта и набавку помоћних услуга. Конкретно, постављено је питање колико на износ губитака у преносном систему утиче транзит електричне енергије, а колико домаћа потрошња, те је разматран начин (стратегија) набавке енергије за покривање губитака у циљу постизања ниже цијене на тендеру, односно аукцијама. Уз то је изражена потреба рјешавања превисоких напона у преносном систему и налажење начина да се стимулише рад произвођача, нарочито термоелектрана, у капацитивном режиму рада, кроз одговарајућу валоризацију помоћне услуге регулација напона.

НОС БиХ, у достављеним коментарима на Извјештај водитеља поступка, истиче да се значајније повећање трошкова које би за крајње кориснике изазвало повећање тарифе за рад независног оператора система, може у значајној мјери компензовати умањењем тарифе за системску услугу, које је и предложио водитељ поступка.

При доношењу одлуке у поступку одређивања тарифа за системску и помоћне услуге, Комисија усмјерава своја разматрања на све елементе у трошковној структури које је истицао подносилац захтјева, анализу трошкова и прихода изложену у Извјештају водитеља поступка, као и коментаре подносиоца захтјева и умјешача поднесене током цијелог поступка, те цјеловитом опсервацијом одлучује о поднијетом захтјеву. Трагом такве обавезе, Комисија излаже своја сљедећа становишта:

Резултати набавке помоћних услуга за 2021. годину показују да је након раста цијена који је забиљежен у 2018. и 2019. години, те након мањег пада у 2020. години, у 2021. години настављен тренд смањења цијена помоћних услуга на тржишту. Овакав развој је био очекиван, узимајући у обзир да се кретања са велепродајног тржишта закономјерно рефлектују на балансно тржиште.

Укупни планирани трошкови набавке помоћних услуга за 2021. годину износе 53.011.207,12 КМ. Ови трошкови набавке по услугама и мјесецима приказани су у сљедећој табели (КМ):

Мјесец	Секундарна регулациона резерва у вршном и невршном периоду	Терцијарна регулациона резерва нагоре	Терцијарна регулациона резерва надоље	Губици енергије у преносном систему
јануар	1.239.420	374.187	72.503	3.866.610
фебруар	1.045.005	337.976	65.486	2.859.220
март	1.098.687	373.685	72.405	2.515.860
април	989.116	362.117	70.164	2.134.400
мај	918.976	374.931	76.104	2.103.420
јуни	933.088	388.656	73.649	2.168.100
јули	921.360	684.740	76.104	2.997.810
август	858.485	473.511	76.104	3.044.860
септембар	900.270	473.803	73.649	2.872.010
октобар	1.078.373	382.550	76.206	3.220.620
новембар	1.092.002	369.173	70.164	3.277.400
децембар	1.239.420	376.345	72.503	3.789.980
Укупно	12.314.202	4.971.674	875.041	34.850.290

Прорачун тарифе се заснива на понудама и резултатима из завршених тендерских процедура НОС-а БиХ за 2021. годину, као и на кретању прихода и трошкова у периоду јануар 2016 – децембар 2020. године, који је исказан кроз салдо услуга, према сљедећој табели:

1.	Секундарна регулациона резерва (KM)	12.314.202
2.	Терцијарна регулациона резерва нагоре (KM)	4.971.674
3.	Терцијарна регулациона резерва надоље (KM)	875.041
4.	Укупан износ за секундарну и терцијарну регулациону резерву у 2021. години (KM) 1+2+3	18.160.917
5.	Укупан износ за губитке у преносном систему у 2021. години (KM)	34.850.290
6.	Укупно планирани трошкови у 2021. години (KM) 4+5	53.011.207
7.	Салдо услуга у 2016. години (KM)	9.532.807
8.	Салдо услуга у 2017. години (KM)	4.826.023
9.	Салдо услуга у 2018. години (KM)	-10.021.408
10.	Салдо услуга у 2019. години (KM)	-774.047
11.	Салдо услуга у 2020. години, са процјеном за децембар (KM)	6.000.000
12.	Салдо услуга из претходног периода (KM) 7+8+9+10+11	9.563.375
13.	Приходи по основу салда дебаланса и балансне енергије (KM)	6.500.000
14.	Укупно за израчун тарифе за системску услугу (KM) 6-12-13	36.947.832
15.	Енергија (kWh)	10.372.412.413
16.	Тарифа за системску услугу (фенинг/kWh)	0,3562

Према прорачуну из претходне табеле примјеном тарифе за системску услугу од 0,3562 фенинга/kWh акумулисани вишак прихода над расходима би се свео на нула (0) KM до краја 2021. године. Узимајући у обзир да је износ средстава на рачуну помоћних услуга мањи за 3,1 милиона KM због ненаплаћеног дуга “Алуминиј” д.д. Мостар, да је због законских околности износ од око 1 милион KM у континуитету дислоциран на рачун Управе за индиректно опорезивање, те поштујући принцип обазривости због утицаја великог броја варијабли на приходе и расходе у балансном механизму, тарифа за системску услугу се подешава на износ 0,4789 фенинга/kWh. Тиме се тарифа за системску услугу смањује 7,7%, а позитиван финансијски ефекат за електроенергетске субјекте који плаћају ову тарифу износи 4.138.593 KM на годишњем нивоу.

Како приходи и расходи зависе од великог броја фактора, као што су потрошња електричне енергије, односно преузимање енергије из преносног система, физички обим губитака у преносном систему, обим пружања помоћних услуга у односу на планирани, цијена енергије регулације и њеног ангажовања, цијена и обим дебаланса, то ће се континуисано пратити примјена тарифе, кретање прихода и расхода, као и прилике на балансном тржишту електричне енергије, те у одговарајућем тренутку приступити подешавању тарифе за системску услугу.

Имајући у виду да проблем суфицита реактивне снаге доводи до превисоких напонских вриједности у преносном систему, а посебно у 220 kV и 400 kV мрежи, да значајним смањењем преузимања електричне енергије купца “Алуминиј” д.д. Мостар овај проблем постаје још израженији, те да у претходном периоду нису реализоване потребне инвестиције у одговарајућу инфраструктуру (пригушнице) којим би се проблем постојећег суфицита реактивне снаге и енергије у преносном систему ријешило, Комисија сматра да наплата прекомјерно преузете реактивне енергије из преносног система није оправдана. Наиме, корисници који у оваквим приликама преузимају реактивну енергију,

заправо помажу рад електроенергетског система, те Комисија одређује да тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију из преносног система износи нула (0) фенинга/kvarh, с обавезом да пажљиво прати њену примјену и исту по потреби подешава.

С обзиром на чињеницу да је балансно тржиште у Босни и Херцеговини једно од ријетких функционалних тржишта у регији југоисточне Европе, и да кретања на регионалом велепродајном тржишту показују значајан утицај на његов рад и цијене услуга, то ће ДЕРК континуисано пратити примјену ове Одлуке и правила која регулишу ову област.

Сходно члану 14. Правилника о тарифном поступку, подносилац захтјева као регулисани субјект има обавезу осигурати приступ јавности званично одобреним тарифама, тако да одлуком одобрене тарифе буду на располагању јавности у његовом главном уреду током радних дана и објављене на његовој интернет страници.

У складу са чланом 9.2 Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против ове Одлуке може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана пријема.

Број: 04-28-5-357-43/20
29. децембра 2020. године
Тузла

Предсједавајући Комисије

Никола Пејић